

Sygn. akt I UK 29/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda

SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania S. M.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.
o emeryturę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 marca 2018 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 14 września 2016 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 września 2016 r., sygn. akt III AUa (...), Sąd Apelacyjny
w K. - w sprawie z wniosku S. M. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
Oddziałowi w K. - oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. z 17 września 2015 r., sygn. akt VII U
(...), oddalającego odwołanie S. M. od decyzji organu rentowego z dnia 28 lipca

2014 r., odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury z uwagi na to, że na dzień 1 stycznia 1999 r. nie udokumentował on 25 lat okresów składkowych i nieskładkowych, a jedynie 24 lata, 10 miesięcy i 5 dni.

Sąd podkreślił, że zasadniczą kwestią w rozpatrywanej sprawie było to, czy wnioskodawca legitymuje się na dzień 31 grudnia 1998 r., stażem ubezpieczeniowym w wymiarze co najmniej 25 lat, od czego uzależnione jest jego prawo do emerytury na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.; dalej jako ustawa emerytalna). Sąd podzielił stanowisko zaskarżonego wyroku, że brak jest podstaw do zaliczenia do stażu pracy okresu zatrudnienia w C. od 1 czerwca 1975 r. do 3 października 1975 r., ponieważ brak jest dowodów potwierdzających, iż wnioskodawca był tam faktycznie zatrudniony. W konsekwencji nie było podstaw do przyznania S. M. prawa do emerytury.

Sąd przypomniał, że w sprawie z odwołania od decyzji organu rentowego jej treść wyznacza przedmiot i zakres rozpoznania oraz orzeczenia sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Wewnętrzne postępowanie organu rentowego po wniesieniu odwołania regulują przepisy odrębne (np. art. 115 i n. ustawy emerytalnej). Sąd ustalił, że w rozpatrywanej sprawie wniesiono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lipca 2014 r., w której organ rentowy odmówił wnioskodawcy prawa do wcześniejszej emerytury. Na skutek wniesionego przez wnioskodawcę odwołania od tej decyzji organ rentowy - rozpoznając ponownie przesłanki do tego świadczenia - jeszcze raz dokonał analizy akt świadków R. W. i S. K. i wydał w oparciu o ten sam wniosek z dnia 30 kwietnia 2014 r. ponowną decyzję odmowną w dniu 28 lipca 2014 r. Składając odpowiedź na odwołanie przekazał także odwołanie wnioskodawcy od decyzji z dnia 28 lipca 2014 r. i jakkolwiek Sąd pierwszej instancji w komparycji wyszczególnił tylko tę ostatnią decyzję, to w istocie sprawa toczyła się o wcześniejszą emeryturę, a postępowanie pierwszoinstancyjne objęło przesłanki odmawiające przyznania świadczenia przyjęte w obu decyzjach. Sąd - uwzględniając to, że wnioski dotyczące istoty sprawy były tożsame, gdyż dotyczyły żądania przyznania wcześniejszej emerytury oraz uwzględniając odformalizowanie postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych - nie podzielił

zarzutu apelacji w zakresie naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. przez pominięcie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku zarzucanego naruszenia przepisów postępowania o związaniu organu rentowego uprzednio wydaną decyzją przez ponowne wydanie decyzji o tożsamej treści w sprawie, która została zakończona decyzją z 2 lipca 2014 r.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy. Skargę oparto na drugiej podstawie kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) i zarzucono naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 3 k.p.c. w związku z art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 477⁹ § 2 k.p.c. przez merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy, co do której powinna być stwierdzona nieważność postępowania. W ocenie skarżącego utrzymano w mocy decyzję ZUS wydaną w sprawie o emeryturę, która została już poprzednio przez ZUS rozstrzygnięta inną decyzją - również zaskarżoną do sądu, co do której z niewiadomych przyczyn sąd jednak w ogóle nie wydał rozstrzygnięcia - doprowadzając tym samym do sytuacji, w której w obrocie prawnym istnieją dwie tożsame co do sentencji decyzje ZUS wydane na skutek jednego wniosku o emeryturę, które różni jedynie w niewielkim stopniu uzasadnienie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji z obowiązkiem orzeczenia o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonego nie jest uzasadniona, gdyż nie doszło do nieważności postępowania.

Przedmiotem sporu była kwestia prawa do emerytury, jednak skarga kasacyjna nie zarzuca naruszenia przepisów prawa materialnego, w sposób „milczący” aprobuując prawidłowość rozstrzygnięcia tej sprawy w zaskarżonym wyroku. Skarga kasacyjna akcentuje wyłącznie fakt, że organ rentowy wydał w tej sprawie dwie decyzje, z których tylko ta druga stała się przedmiotem rozpoznania sądów.

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie i tylko w tym zakresie podlega ona kontroli sądu zarówno pod względem

jej formalnej poprawności, jak i merytorycznej zasadności. W konsekwencji - przedmiot sporu sądowego musi mieścić się w zakresie przedmiotowym decyzji organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r. w sprawie I UK 371/16, LEX nr 2397631 i przytoczone w nim orzecznictwo).

Jeżeli organ rentowy uzna odwołanie za słuszne w całości lub w części, zmienia lub uchyla decyzję niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia wniesienia odwołania. Procedurę tę określa się mianem samokontroli (autoweryfikacji) organu rentowego stosowaną w sprawach z zakresu powszechnych i rolniczych ubezpieczeń społecznych na podstawie art. 83 ust. 6-7 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.; dalej jako u.s.u.s.), a w dziedzinie ubezpieczenia społecznego rolników w związku z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (aktualny jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2336 ze zm.) i art. 477⁹ § 2 zdanie drugie i trzecie k.p.c. K. Antonów w Komentarzu do Kodeksu postępowania cywilnego zwrócił uwagę na niezsynchronizowanie wymienionych przepisów, gdyż na mocy art. 83 ust. 6-7 u.s.u.s. odwołanie można uwzględnić w całości lub w części, natomiast zgodnie z art. 477⁹ § 2 zdanie drugie k.p.c. odwołanie można uznać za słuszne wyłącznie w całości. Jest to wyraźne niedostosowanie regulacji kodeksowej do rozwiązań ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, która rozszerzyła - w porównaniu do nieobowiązującego od dnia 1 stycznia 1999 r. art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 25 listopada 1986 r. o organizacji i finansowaniu ubezpieczeń społecznych - podstawy zmiany lub uchylenia decyzji również na sytuację, gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub Prezes KRUS uzna odwołanie za słuszne tylko w części. Odwołaniu uwzględnionemu w całości nie nadaje się dalszego biegu (art. 83 ust. 6 zdanie drugie u.s.u.s. i art. 477⁹ § 2 zdanie trzecie k.p.c.). Jeżeli natomiast odwołanie nie zostało uwzględnione w całości, powinno być niezwłocznie, nie później niż w terminie 30 dni od dnia wniesienia odwołania, skierowane do sądu wraz z uzasadnieniem (art. 83 ust. 7 u.s.u.s.) i aktami sprawy (art. 477⁹ § 2 zdanie pierwsze k.p.c.).

Odnosząc tę wykładnię do niniejszej sprawy Sąd Najwyższy uznał, że przedstawiony wyżej tryb procedowania przez organ rentowy nie został naruszony.

Ubezpieczony wniósł odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 2 lipca 2014 r., w której organ ten odmówił wnioskodawcy prawa do emerytury. Na skutek wniesionego przez wnioskodawcę odwołania od tej decyzji organ rentowy rozpoznał ponownie w ramach samokontroli spełnienie przesłanek do tego świadczenia i stwierdził, że nie ma podstaw do zmiany zaskarżonej decyzji nawet w części. Ocenę swoją co do tej kwestii zawarł w decyzji z dnia 28 lipca 2014 r., w której równocześnie poinformował ubezpieczonego, że odwołanie dotyczące przyznania prawa do emerytury przekazuje do Sądu w celu rozpoznania odwołania. Składając w Sądzie odpowiedź na odwołanie organ rentowy wniósł o wydanie orzeczenia dotyczącego decyzji z dnia 28 lipca 2014 r. Z tego względu Sąd pierwszej instancji w komparycji wyszczególnił tylko tę ostatnią decyzję. Działanie takie nie naruszało trybu procedowania (ponieważ odwołanie nie zostało uwzględnione w całości, zostało niezwłocznie skierowane do sądu wraz z uzasadnieniem i aktami sprawy), a zwłaszcza nie powodowało nieważności postępowania. Pierwsza decyzja nigdy nie stała się prawomocna i została potwierdzona i „pochłonięta” przez drugą decyzję.

Z uwagi na specyfikę postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedstawionej wyżej procedury autoweryfikacji decyzji organu rentowego nie można uznać za odnoszącą się do subsumcji art. 379 pkt 3 k.p.c. w kwestii toczenia się o to samo roszczenie między tymi samymi stronami sprawy wcześniej wszczętej, powodującej nieważność postępowania - tym bardziej, że w myśl art. 124 ustawy emerytalnej w postępowaniu w sprawach o świadczenia określone w tej ustawie stosuje się przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego (a tylko w zakresie wniesienia odwołania od decyzji administracyjnej stosuje się przepisy k.p.c.). Nieważność wynikająca z art. 379 pkt 3 k.p.c. związana jest ze stanem zawisłości sporu, który jest procesowym skutkiem doręczenia pozwu pozwanemu. Zakaz wytoczenia powództwa o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami dotyczy sytuacji, gdy w obu sprawach dotyczących tego samego roszczenia został doręczony odpis pozwu. Ponieważ odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pełni rolę pozwu, do zastosowania (pozostającego w korelacji z art. 379 pkt 3 k.p.c.) art. 192 k.p.c. konieczne byłoby zatem wniesienie do sądu dwóch odwołań od tej samej decyzji

organu rentowego lub wniesienia dwóch odwołań od decyzji dotyczących takiego samego rozstrzygnięcia. Taka sytuacja w niniejszej sprawie jednak nie wystąpiła.

Sądy w toku procesu rozpoznały, na skutek wniesienia jednego odwołania, istotę sprawy, która dotyczyła prawa do emerytury. Ponieważ nie wystąpiła nieważność postępowania, a skarga kasacyjna nie zawiera zarzutu naruszenia prawa materialnego, nie było podstaw do sugerowanego w skardze kasacyjnej uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Na marginesie można dodać, że w celu wyeliminowania wątpliwości, czy doszło do rozpoznania decyzji z dnia 2 lipca 2014 r., potwierdzonej decyzją z dnia 28 lipca 2014 r. Sąd pierwszej instancji mógł wymienić w komparycji wyroku również pierwszą decyzję. Jednak wyjaśnienie tej kwestii w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji usuwało wątpliwości w tym zakresie i nie powinno być asumptem do kontestowania wyroku w tym zakresie, bez podważania merytorycznej trafności orzeczenia.

Reasumując - wydanie przez organ rentowy w procesie autoweryfikacji drugiej decyzji potwierdzającej prawidłowość pierwszej decyzji, zaskarżonej przez ubezpieczonego, powoduje, że przedmiotem rozpoznania sądowego jest ocena drugiej decyzji. Brak adnotacji o pierwszej decyzji (zawierającej takie samo rozstrzygnięcie sprawy) w komparycji wyroku nie implikuje konieczności ponownego rozpoznania odwołania od pierwszej decyzji, ani nie powoduje nieważności postępowania z art. 379 pkt 3 k.p.c.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

r.g.